

Répási Krisztián:

OLASZORSZÁG TERRORFENYEGETETTSÉGE A 21. SZÁZAD ELEJÉN

DOI: 10.35926/HSZ.2020.2.9

ÖSSZEFOGLALÓ: Olaszországban a terrorizmus napjainkban is jelentős biztonsági kockázati tényezőként van jelen, ugyanakkor a fenyegetettség mértéke és természete jelentősen különbözik a legtöbb nyugat-európai országtól. A szerző a 60-as évektől tekinti át a terrorizmus történetét az országban, részletesen foglalkozva a szélsőbaloldali, szélsőjobboldali terrorizmussal, valamint a vallási indíttatású merénylettekkel és merényletkísérletekkel. Ez idáig a szélsőséges muszlimok Olaszországot nem kifejezetten célpontnak tekintették, hanem sokkal inkább egy olyan országnak, ahol egyrészt önkénteseket toborozhatnak az Európán kívüli konfliktusövezetekbe, másrészt ahol olyan hálózatokat lehet kiépíteni, amelyek a fegyveres erőszak pénzügyi támogatásáért, a szélsőséges propaganda terjesztéséért, illetve a radikálisok kiképzéséért, felkészítéséért felelősek.

KULCSSZAVAK: Olaszország, szélsőbaloldali terrorizmus, vallási indíttatású terrorizmus, szélsőjobboldali erőszak

BEVEZETÉS

A terrorizmus szempontjából közel fél évszázaddal ezelőtt Olaszország Európa egyik legfenyegetettebb országa volt. A Global Terrorism Database adatbázisa szerint a mediterrán országban 1970. január 1. és 2018. december 31. között 1579 terrortámadás történt. Ennek körülbelül 82%-át (1298 merényletet) követték el az „óloméveknek” nevezett időszakban, azaz a 70-es és a 80-as években, a támadásokért pedig túlnyomórészt a marxista–leninista és az újfasiszta terrorszervezetek voltak felelősek.¹ A 90-es évektől kezdve azonban a terrorfenyegetettség természete megváltozott, ami elsősorban a radikális muzulmánok által gyakorolt vallási indíttatású terrorizmus megjelenését jelentette. Ennek ellenére az Európai Rendőrségi Hivatalnak (Europol) az Európai Unión belüli terrorizmussal foglalkozó éves kiadványa, a TE-SAT² szerint Olaszországban az elmúlt több mint tíz évben számos nyugat-európai országhoz képest nagyon kevés vallási indíttatású merényletet próbáltak meg elkövetni. Az alábbiakban Olaszország terrorfenyegetettségét vizsgáljuk meg, elsősorban a TE-SAT-kiadványok és az olasz nemzetbiztonsági szolgálatok nyilvános jelentései alapján, feltárva, hogy az elmúlt évtizedekben milyen változások mentek végbe a dél-európai országot sújtó terrorizmust illetően, különös tekintettel a 2006 és 2018 közötti időszakra.

¹ Global Terrorism Database: Italy. <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?country=98> (Letöltés időpontja: 2019. 11. 24.)

² Terrorism Situation and Trend – A terrorizmus helyzete és trendje. Ilyen címmel az Europol időszakos jelentéseket ad ki a terrorizmus helyzetének alakulásáról.

A SZÉLSŐBALOLDALI TERRORIZMUS ÁTALAKULÁSA

A TE-SAT-kiadványok alapján Franciaország, Spanyolország és az Egyesült Királyság mellett Olaszország napjainkban az Európai Unió egyik legfenyegetettebb országának számít.³ A TE-SAT-jelentések adatai szerint 2006 és 2018 között 122 incidens (sikeres, sikertelen és megghiúsított merénylet) és 513 letartóztatás történt, valamint 197 elmarasztaló, illetve felmentő ítélet született a mediterrán országban, hozzáteve, hogy az Europol motivációs besorolása szerint a legtöbb incidens a szélsőbaloldali, míg a legtöbb letartóztatás és bírósági ítélet a vallási indíttatású terrorizmussal volt kapcsolatos. 2006 és 2018 között egyetlen merényletnek sem volt halálos áldozata. Jelentősebb változást egyedül az őrizetbe vételeket illetően láthatunk, melyeknek száma 2013 és 2018 között jelentősen nőtt.

1. táblázat *Az incidensek, a letartóztatások, a bírósági – elmarasztaló és felmentő – ítéletek, valamint a terrorcselekményekhez köthető halálos áldozatok száma Olaszországban a TE-SAT adatai alapján 2006 és 2018 között (Készítette a szerző)*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összes
Incidensek	11	9	9	3	8	5	11	7	12	4	17	14	12	122
Letartóztatások	59	44	53	29	29	30	43	14	39	40	38	39	56	513
Ítéletek	–	47	25	24	22	4	14	8	4	0	11	23	15	197
Halálos áldozatok	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Az 1960-as években az Olaszországot szétfeszítő társadalmi és politikai feszültségek a terrorizmus kirobbanásához vezettek. A szakirodalom a milánói Fontana téren (Piazza Fontana) 1969. december 12-én szélsőjobboldali militánsok által végrehajtott robbantásos merényletet tekinti a modern kori olaszországi terrorizmus kiindulópontjának,⁴ hozzáteve, hogy az 1960-as években a szinte mindennaposá váló utcai összecsapások a szélsőbaloldali és a szélsőjobboldali aktivisták, illetve a rendfenntartó erők között lényegében elkerülhetetlenül megágyaztak a politikai erőszak legszélsőségesebb megnyilvánulási formájának.

Elsősorban annak köszönhetően, hogy elrabolták és meggyilkolták a korábbi olasz miniszterelnököt, Aldo Morót, az állam képviselői (rendőrök, bírók, ügyészek), a szélsőjobboldali szervezetek, a tőkét és a kizsákmányolást képviselő üzlemberek, valamint az amerikai és a NATO-célpontok elleni támadásokat elkövető marxista-leninista terrorszervezetek közül a Vörös Brigádok (Brigate Rosse) lett nemcsak Olaszországban, hanem lényegében az egész világon a leghírhedtebb. A terrorszervezeten belül az 1980-as évek közepén azonban megindultak azok az erjedési folyamatok, amelyek a bűnüldöző szervek sikeres ellenintézkedéseivel és a szervezet támogatottságának elvesztésével együtt a terrorszervezet vereségéhez vezettek. Az 1980-as évek végén a börtönbüntetésüket töltő befolyásosabb aktivisták

³ A TE-SAT adatai szerint 2006 és 2018 között Franciaországban 1380 incidens, 4109 letartóztatás és 821 ítélet, Spanyolországban 1156 incidens, 1617 letartóztatás és 2196 ítélet, míg az Egyesült Királyságban 576 incidens, 1124 letartóztatás és 621 ítélet történt, illetve született. Kiegészítésként hozzátennénk, hogy a szigetország adatai a hiányzó információk miatt nem teljesek.

⁴ A merényletért a szélsőjobboldali Új Rendet (Ordine Nuovo) szervezetet tették felelőssé.

hivatalos deklarációjukban feloszlatták a Vörös Brigádokat, de a szabadlábbon lévő tagoknak sikerült újjáéleszteniük a szervezetet. A Vörös Brigádok utódszervezetének két legjelentősebb akciója a munkáltatóknak kedvező kormányprogram kidolgozásában részt vevő Massimo D'Antona és Marco Biagi kormányzati tanácsadóknak 1999-ben, illetve 2002-ben történt meggyilkolása volt.⁵

Az olasz nemzetbiztonsági szolgálatok éves jelentései és a TE-SAT-kiadványok szerint a Vörös Brigádok utódszervezete, valamint a többi kisebb marxista–leninista csoport⁶ a csökkenő tömegbázis és a letartóztatások miatt annyira széthullott, hogy a 21. század első évtizedének végén már nem jelentettek különösebb kockázatot a biztonságra nézve. A marxista–leninista veszély csökkenésével párhuzamosan a 2000-es évek során azonban különböző anarchista fegyveres csoportok jelentek meg.

A 19. századi anarchista erőszak Olaszországban az úgynevezett forradalmi anarchizmus képében született újjá az 1980-as években, legjelentősebb ideológusa pedig Alfredo Maria Bonanno volt.

A forradalmi anarchizmus képviselői nem adnak teret az eszmecseréknek, az ideológiai vitáknak, és adott esetben készek arra, hogy politikai gyilkosságokat kövessenek el, emellett elvetik a reformokért való küzdelmet, elutasítják a tömegmozgalmakat, a hagyományos baloldalt és a szakszervezeteket.

Bonanno számos fegyveres harccal és forradalmi anarchizmussal kapcsolatos művet írt. Az 1990-es évek elején kiadott *Internazionale Antiautoritaria Insurrezionalista* című könyvében azt fejtegeti, hogy létre kellene hozni egy, „a tekintélyelvűséget elutasító nemzetközi forradalmi szervezetet”, amely – nézetei szerint – egy „csoportokból, egyénekből és mozgalmakból álló, többé-kevésbé stabil informális szerveződés” lenne, a minimális politikai programmal rendelkező aktivisták pedig „szabadon” végezhetnék a „forradalmi” tevékenységüket. Bonanno szerint a támadások során nincs szükség komplikált merényletekre, ugyanis a célpont a lényeg: az állam és a tőke.

Bonanno írásait több nyelvre is lefordították, így a szélsőséges nézetei az 1980-as évektől kezdve hozzájárultak nemcsak az olaszországi, hanem a nemzetközi anarchista mozgalom, annak különösen a radikális globalizációellenes szegmensének fejlődéséhez is.⁷ A forradalmi anarchizmus előretörésében Bonanno munkáin kívül a globalizációellenes „black bloc” mozgalomnak az 1990-es évek végén és a 2000-es évek elején a világ számos pontján (például Seattle-ben és Davosban) történt erőszakba fulladó tüntetései, valamint a 2008-as gazdasági válság is szerepet játszott.⁸

A TE-SAT-jelentések által „mediterrán anarchista háromszögnek” nevezett Olaszországban, Görögországban és Spanyolországban napjaink szélsőbaloldali terrorizmusa a forradalmi anarchisták merényleteiben ölt testet. Az olasz nemzetbiztonsági szolgálatok beszá-

⁵ Megoszlanak a források azzal kapcsolatban, hogy a Vörös Brigádok nevében kik hajtották végre a merényleteket, de minden valószínűség szerint a „történelmi” Vörös Brigádoknak a Vörös Brigádok – Harcoló Kommunista Párt (Brigate Rosse – Partito Comunista Combattente – BR-PCC) nevű frakciója lehetett a kérdéses szervezet. Lásd Victor H. Sundquist: Political terrorism: An historical Case Study of the Italian Red Brigades. *Journal of Strategic Security*, 3:3, 2010, 61–62. <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.3.3.5>

⁶ Például a Forradalmi Front a Kommunizmusért (Fronte Rivoluzionario per il Comunismo) nevű szervezet.

⁷ Francesco Marone: The rise of insurrectionary anarchist terrorism in Italy. *Dynamics of Asymmetric Conflicts*, 8:3, 2015, 95–198. DOI: 10.1080/17467586.2015.1038288

⁸ Dominic Berger: Indonesia's New Anarchists. *Centre Tricontinental*, 30. 12. 2013. <https://www.cetri.be/Indonesia-s-new-anarchists?lang=firm> (Letöltés időpontja: 2019. 10. 05.)

molói és a TE-SAT-jelentések az Informális Anarchista Szövetséget (Federazione Anarchica Informale – FAI) tartják a legjelentősebb olasz szélsőbaloldali terrorszervezetnek.

A négy kisebb terrorcsoport összeolvadásából 2003-ban létrejött FAI eszmevilága Bonanno elgondolásait tükrözi vissza. A FAI elutasítja az egykori marxista-leninista terrorszervezetek merev struktúráját, és a fegyveres akciók mellett elkötelezett, önállóan működő anarchista egyének és csoportok laza, horizontálisan felépülő hálózataként tekint önmagára.⁹ Aktivitása az egykori marxista-leninista fegyveresekéhez hasonlóan jórészt Észak- és Közép-Olaszországra koncentrálódik (Torino, Milánó, Parma, illetve Róma és Bologna), de a déli tartományokban, köztük Szardínián is hajtott már végre merényleteket. A FAI célpontjai rendkívül széles skálán mozognak. Idesorolhatók egyrészt az „állam által gyakorolt elnyomás” szimbólumai (rendőrség, csendőrség, büntetés-végrehajtási intézetek),¹⁰ másrészt a kapitalizmust, a „kizsákmányolást” és az olajvállalatok profitéséget megtestesítő intézmények és létesítmények (munkaközvetítő cégek, pénzintézetek, benzinkutak).¹¹ A célpontok másik körét a politikusok, az európai uniós intézmények, az olasz szélsőjobboldal (Északi Liga, Casapound),¹² valamint a más országbeli (főként a görögországi és a dél-amerikai) anarchistákkal való szolidaritás folytán kiszemelt létesítmények és személyek alkotják (például nagykövetségek és az ott dolgozók).¹³ Mindemellett a FAI minél szélesebb támogatói bázist próbál meg kiépíteni, ezért nyitott a radikális környezetvédő mozgalmak felé, és a technikai haladást, illetve a globalizációt szimbolizáló célpontok ellen is hajtott végre merényleteket.¹⁴ Ezenfelül a FAI sejtjei – kifejezve szolidaritásukat – fölveszik a nevét azoknak a más országokban tevékenykedő anarchistáknak (például Olga Economidou-nak, Mauricio Moralesnek és Haris Hatzimihelakisnak), akiket őrizetbe vettek, vagy akik akció közben haltak meg.¹⁵ Nincsenek pontos adatok a FAI létszámáról, Francesco Marone kutatása a megszervezet létszámát 50–250 főre becsüli.¹⁶

A FAI a merényleteit különböző módon hajtja végre. Egyrészt szabotázs-, illetve gyújtogatással egybekötött akciókat követ el tv-tornyok, gépjárművek, benzinkutak, rendőr-

⁹ Chi siamo lettera aperta al movimento anarchico ed antiautoritario. Agence Presse Associative, 2004. http://apa.online.free.fr/article.php?id_article=243; Francesco Marone: A Profile of the Informal Anarchist Federation in Italy. CTC Sentinel, 26. 03. 2014. <https://ctc.usma.edu/a-profile-of-the-informal-anarchist-federation-in-italy/> (Letöltések időpontja: 2019. 10. 07.)

¹⁰ 56^a relazione sulla politica informativa e della sicurezza. Segreteria Generale del CESIS, 2006, 20–21.

¹¹ Relazione sulla politica dell’informazione per la sicurezza 2009. Sistema di informazione per la sicurezza della Repubblica, 2010, 55. www.sicurezza nazionale.gov.it/sis.nsf/wp-content/uploads/2010/02/relazione-2009.pdf (Letöltés időpontja: 2019. 09. 20.)

¹² TE-SAT 2019. Europol, 2019, 57. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat> (Letöltés időpontja: 2019. 09. 20.)

¹³ TE-SAT 2011. Europol, 2011, 27. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2011-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (Letöltés időpontja: 2019. 09. 21.)

¹⁴ Idesorolhatók a mobiltelefon-átjátszóállomások és a genovai Istituto Italiano di Tecnologia di Genova kutató-intézetének robotikával foglalkozó laborja elleni támadások, valamint a Roberto Adinolfi, az atomerőművek fejlesztésével és a radioaktív hulladék feldolgozásával is foglalkozó Ansaldo Nucleare cég elnöke elleni lőfegyveres merénylet. Lásd 55^a relazione sulla politica informativa e della sicurezza. Segreteria Generale del CESIS, 2005, 23.; Relazione sulla politica dell’informazione per la sicurezza 2018. Sistema di informazione per la sicurezza della Repubblica, 2019, 96. <http://www.sicurezza nazionale.gov.it/sis.nsf/wp-content/uploads/2019/02/Relazione-2018.pdf>; TE-SAT 2013. Europol, 2013, 32. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (Letöltések időpontja: 2019. 10. 02.)

¹⁵ Marone (2015): i. m. 206.

¹⁶ Marone (2014): i. m.

sök, bankok, vállalatok, vasúti vonalak ellen, másrészt levélbe vagy kisebb csomagba rejtett bombákat és egyéb házi készítésű robbanószerkezeteket juttat el a célszemélyekhez vagy a vállalatokhoz, akár külföldre is. A merényletek közül eddig mindegyik célzott támadás volt, ritkán történt személyi sérülés, és egyik akció sem követelt emberéletet, bár ez sokszor csak a véletlenül múlt.¹⁷ A FAI az elmúlt több mint másfél évtized során több letartóztatási hullámot is túlélt, ami miatt bár ideiglenesen csökkent a szervezet aktivitása, de a terrorszervezet a mai napig nem szűnt meg, és továbbra is képes támadásokat végrehajtani.

A 2010-es évek eleje óta a FAI és a görög Tűz Sejtjeinek Összeesküvése (Synomosía Pýrinon Tis Fotiás) egy Nemzetközi Forradalmi Frontnak (Fronte Rivoluzionario Internazionale) elnevezett, decentralizált, határokon átnyúló és az egymással szembeni szolidaritáson alapuló hálózat kialakítására törekszik. Ennek nyomán a FAI „márkanévét” használva a különböző anarchista csoportosulások nemcsak európai országokban (például Hollandiában és Oroszországban), hanem Argentínában, Chilében, Mexikóban és Indonéziában is számos támadást hajtottak végre, így tiltakozva a bebörtönzött görög és olasz anarchisták fogva tartása ellen. Bár ezeket az akciókat túlnyomórészt a FAI nevében követték el, a nyomozások eredménye szerint a merényletek kivitelezésének színvonala elmarad a FAI olaszországi támadásaitól.¹⁸ Ugyanakkor a TE-SAT 2019 kiemeli, hogy bár a különböző országokban tevékenykedő anarchista terrorcsoportok kapcsolatban állnak egymással, nincs közöttük együttműködés, és a támadások nem központilag irányítottak, vagyis a merényletek előtt az olasz, a görög, a spanyol, az argentin stb. aktivisták nem egyeztetnek egymással, és nincs közöttük műveleti koordináció.¹⁹ Marone viszont felhívja a figyelmet arra, hogy mivel bárhol a világon tulajdonképpen bárki követhet el támadást a FAI „brandjét” felhasználva, ezért a megszervezetnek nincs igazi befolyása ezekre a csoportokra.²⁰

2. táblázat *A szélsőbaloldali terrorizmussal kapcsolatos incidensek, letartóztatások és ítéletek száma Olaszországban 2006 és 2018 között a TE-SAT adatai alapján (Készítette a szerző)*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összes
Incidensek	11	6	5	2	7	5	10	6	6	4	16	7	10	95
Letartóztatások	25	23	7	9	8	14	17	7	4	0	8	11	8	141
Bírósági ítéletek	–	2	2	21	17	0	12	0	2	0	0	0	0	56

A SZÉLSŐJOBBDALI ERŐSZAK MEGNYILVÁNULÁSI FORMÁI

Olaszországban az „óloméveknek” nevezett 1970-es és 1980-as évek során a szélsőjobb-oldali terrorszervezetek a szélsőbaloldaliaktól eltérően több olyan, az 1969-es milánói merénylethez hasonló akciót is elkövettek, ahol a cél a halálos áldozatok maximalizálása volt.

¹⁷ Marone (2015): i. m. 207–208. 2018. augusztus 12-én a Liga Villorbában lévő irodájánál a FAI két robbanószerkezetet helyezett el. Amikor az első szerkezet felrobbanása után kiérkeztek a rendőrök helyszínelni, akkor robbant a másik. A merényletben senki sem halt meg. Lásd TE-SAT 2019: i. m. 19.

¹⁸ TE-SAT 2013: i. m. 32–33.

¹⁹ TE-SAT 2019: i. m. 56–57., 59.

²⁰ Marone (2015): i. m. 207.

Az újfasizta terroristák célja a kaotikus közállapotok előidézésével a hatalomátvétel, majd pedig egy autoriter vagy totalitárius rendszer kialakítása volt. A legvéresebb akciójukat 1980. augusztus 2-án a bolognai pályaudvar várótermében követték el, melynek során 85-en haltak meg és több mint 200-an sebesültek meg.²¹

A szélsőjobboldali terroristák számára a bolognai merénylet ugyanazt jelentette, amit a Vörös Brigádoknak és általában véve a marxista–leninista militánsoknak a Moro-gyilkosság. A két emblematikus akciót követően mind a marxista–leninista, mind az újfasizta terrorszervezetek támogatottsága hanyatlani kezdett.

A szélsőjobboldali erőszak azonban nem tűnt el nyomtalanul. Annak ellenére, hogy a TE-SAT-jelentések szerint Olaszországban 2006 és 2018 között csupán egyetlen szélsőjobboldali terrorcselekményt követtek el,²² a bevándorlók és az állam képviselői ellen az elmúlt évtizedben legalább két tömeggyilkosság elkövetésére való kísérlet történt.²³ Mindezek mellett a TE-SAT- és a titkosszolgálati jelentések többször is megemlítik, hogy az olaszországi szélsőjobboldaliak közül többen részt vesznek az ukrainai harcokban az ukrán kormány, illetve a kelet-ukrainai szeparatisták oldalán.

Trentino Alto Adige tartományban – az első világháború után Olaszországhoz csatolt, ám évtizedek óta autonómiával rendelkező egykori Dél-Tirolban, még ha csak szubkulturális szinten is, de a mai napig jelen van az irredentizmus. Dél-Tirolt illetően a robbantásos merényleteket is elkövető, az Ausztriával való egyesülést propagáló militáns szeparatisták az 1950-es és az 1960-as években jelentettek komolyabb problémát, és bár a tartomány státusa az 1960-as években rendeződött,²⁴ az irredentizmust azonban azóta sem sikerült teljesen felszámolni. A Global Terrorism Database szerint a trentinói szélsőségesek az 1980-as években körülbelül egy tucatnyi merényletet hajtottak végre túlnyomórészt az osztrák határhoz közeli Bolzanóban, míg napjainkban a radikálisok kapcsolatot próbálnak meg kiépíteni más európai országok szélsőjobboldali szervezeteivel azért, hogy egyfajta „páneurópai identitárius frontot” hozzanak létre Európa etnikai-kulturális gyökereinek védelme érdekében. A trentinói szélsőségesek az olaszországi szélsőjobboldali színtér többi szereplőjéhez hasonlóan Aszad- és oroszpartiak, illetve EU-, NATO- és Amerika-ellenesek.²⁵

²¹ A robbantásos támadást a Fegyveres Forradalmi Sejtekkel (Nuclei Armati Rivoluzionari) hozták kapcsolatba.

²² Luca Traini, az Északi Liga egykori képviselőjelöltje 2018. február 3-án Maceratában válogatás nélkül kezdett el lövöldözni afrikai származású járőreikre. Hatan sérültek meg. Lásd TE-SAT 2019: i. m. 60.

²³ Az egyik eset egy bevándorlóra lövöldöző magányos elkövetőhöz, Gianluca Casseréhez, a másik pedig a közigazgatási hivatalokban és rendőrkapitányságokon tömeggyilkosságot tervező Avanguardia Ordinovista újfasizta terrorszervezethez kapcsolódik. Lásd Pietro Castelli Gattinara et al.: Italy, No country for Acting Alone? Lone Actor Radicalisation in the Neo-Fascist Milieu. Perspectives on Terrorism, 12:6, 2018, 140.; Giuseppe Caporale: L'Aquila, blitz contro terrorismo neofascista: 14 arresti in tutta Italia. La Repubblica, 22. 12. 2014. https://www.repubblica.it/cronaca/2014/12/22/news/l_aquila_bltz_contro_terrorismo_neofascista_14_arresti_in_tutta_italia-103478723/ (Letöltés időpontja: 2019. 10. 01.)

²⁴ Rolf Steininger: South Tyrol: A Minority Conflict of the Twentieth Century. Transaction Publishers, New Jersey, 2003, 123.

²⁵ Relazione sulla politica dell'informazione per la sicurezza 2018: i. m. 100–101.; TE-SAT 2015, 35. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015> (Letöltés időpontja: 2019. 10. 04.)

3. táblázat A szélsőjobboldali terrorizmussal kapcsolatos incidensek, letartóztatások és ítéletek száma Olaszországban 2006 és 2018 között a TE-SAT adatai alapján (Készítette a szerző)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összes
Incidensek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Letartóztatások	0	0	0	0	1	0	4	0	14	0	0	2	1	22
Bírósági ítéletek	–	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	5

A VALLÁSI INDÍTTATÁSÚ TERRORIZMUS MEGJELENÉSE ÉS FELERŐSÖDÉSE

Az elmúlt évtizedek során Olaszországban viszonylag ritkán történtek transzkontinentális kapcsolatokkal rendelkező szervezetek által elkövetett terrortámadások. A Global Terrorism Database adatbázisa szerint 1970. január 1. és 2018. december 31. között az úgynevezett nemzetközi terrorizmushoz köthetően elsősorban szekuláris nacionalista palesztin (Fekete Szeptember, Népi Front Palesztina Felszabadításáért, Abu Nidal Szervezete) és örmény szélsőségesek, különösen az Örmény Titkos Hadsereg Örményország Felszabadításáért aktivistái hajtottak végre merényleteket. Rajtuk kívül még a Kurd Munkáspárt, a Japán Vörös Hadsereg, a főként az Amerikai Egyesült Államokban aktív Zsidó Fegyveres Ellenállás, valamint az Eritreai Felszabadítási Front és a Tamil Tigrisek nevéhez, libanoni és szíriai szélsőségesekhez és horvát nacionalistákhoz fűződnek akciók. Az európai gyökerekkel rendelkező terrorszervezetek közül pedig a Vörös Hadsereg Frakció/Baader–Meinhof-csoport, a görög anarchista Tűz Sejtjeinek Összeesküvése, a baszkföldi ETA és a Korzikai Nemzeti Felszabadítási Front hajtottak végre támadásokat.²⁶ A külföldi terrorista szervezetek a merényleteiket szinte kivétel nélkül nem olasz érdekeltségű célpontok ellen hajtották végre, és az akciók ritkán követeltek halálos áldozatot.

A radikális iszlamista hálózatok kialakításában meghatározó szerepet játszott az 1980-as évek végétől a 2000-es évek első feléig működő milánói Iszlám Kulturális Intézet (ICI²⁷). A mecsetként is funkcionáló létesítményt 1988-ban hozták létre az egyiptomi al-Gama'a al-Islamiyya terrorista szervezet militánsai, imámja pedig Anwar Shaaban volt.

Az ICI az 1990-es évek során a radikális muzulmánok, különösen az al-Kaida tagjai és szimpatizánsai számára egyfajta logisztikai csomópontot jelentett. Az intézet fenntartói egyrészt búvóhelyet és hamis papírokat biztosítottak az átutazó szélsőségesek számára, másrészt konfliktusövezetekbe, többek között Afganisztánba, Irakba és Bosznia-Hercegovinába toboroztak szélsőségeket. Az ICI nevéhez fűződik Európa első ismert öngyilkos merénylete: 1995-ben a horvátországi Rijekában egy, az ICI-hez köthető militáns kocsjával együtt felrobantotta magát egy rendőrség előtt. Még ugyanebben az évben az olasz hatóságok bezáratták a „kulturális intézetet”, de a szélsőségesek folytatták a tevékenységüket, hálózatokat hozva

²⁶ Ezek közül a legsúlyosabb támadás 1985-ben történt a római Fiumicino repülőtérén: az Abu Nidal Szervezetének akciója 16 halálos áldozatot követelt. Lásd Federico Bordonaro: The October 2009 Terrorist Attack in Italy and its Wider Implications. CTC Sentinel, 03. 10. 2009. <https://ctc.usma.edu/the-october-2009-terrorist-attack-in-italy-and-its-wider-implications/> (Letöltés időpontja: 2019. 09. 19.)

²⁷ Istituto Culturale Islamico.

létre szerte Olaszországban, többek között Lombardia, Piemont, Emilia-Romagna, Veneto és Toscana régiókban, de egy 2004-es rendőrségi akció végleg megpecsételte az ICI sorsát.

Az Olaszországban letelepedő, többek között a Marokkói Iszlám Harcoló Csoporthoz, az algériai Fegyveres Iszlám Csoporthoz, a Tunéziai Harcoló Csoporthoz és az iraki kurd radikális iszlamista Ansar al-Islamhoz köthető militánsok az 1990-es években Milánó mellett számos olasz városban, köztük Cremonában, Torinóban, Firenzében, Nápolyban és Emilia-Romagna régió több városában építettek ki kapcsolatokat.

A hálózatokat működtető, főként Észak-Afrikából érkező muszlim szélsőségesek kevés kivételtől eltekintve nem akartak támadást végrehajtani a fogadó országban,²⁸ hanem sokkal inkább a származási országukon belül vagy a világ más pontjain zajló fegyveres konfliktusok elmélyítése volt a fő céljuk. Az említett hálózatokat a 2001. szeptember 11-i amerikai, illetve a 2004-es madridi merényletek után az olasz hatóságok jórészt felszámolták.²⁹

Olaszországban az első radikális iszlamistákhoz köthető támadások a 2000-es évek elején történtek: 2002-ben, 2003-ban és 2004-ben. Mindhárom esetben az elkövetők magányos merénylők voltak, nem voltak tagjai semmilyen ismert szélsőséges csoportnak, és nem segítette őket senki sem a támadások végrehajtásában. Az akciókban az elkövetőkön kívül senki sem sérült meg.³⁰ Európára nézve a radikális muzulmánok felől jövő fenyegetettség az évtized során súlyosbodott, ami Olaszországban is érezte a hatását, ugyanis a 2000-es években már a dél-európai országban is megjelentek olyan kis létszámmal rendelkező, a nagyobb terrorista szervezetektől függetlenül működő csoportok, amelyek halálos kimenetelű akciók végrehajtására törekedtek,³¹ de a kisebb csoportok próbálkozásai mellett egyéni kezdeményezések is történtek terrorcselekmények elkövetésére.³²

Mindezek ellenére a TE-SAT-jelentésekből az a következtetés vonható le, hogy Olaszországban – legalábbis több nyugat-európai országhoz viszonyítva – a sikeres, a sikertelen és a kudarcba fulladt vallási indíttatású merényletek száma alacsonynak tekinthető az elmúlt közel másfél évtizedet tekintve. Ugyanakkor a 2000-es évek közepe óta az 1990-es években működő, nagy kiterjedésű radikális iszlamista hálózatok helyén számos új, köztük pakisztániak által fenntartott kisebb hálózat jött létre. Ezek a szerveződések, klaszterek szintén a konfliktuszónákba – jelen esetben elsősorban Irakba és Szíriába – toboroznak szélsőségeket, segítik a kiutazásukat, ellátják őket hamis papírokkal, egyes esetekben kezdetleges kiképzést is nyújtanak nekik.³³ A szakértők szerint azonban mind a 2000-es évek eleje óta

²⁸ Az egyik ilyen eset az volt, amikor a Tunéziai Harcoló Csoport 2001 elején meg akarta támadni a római amerikai nagykövetséget.

²⁹ Lorenzo Vidino: Islam, Islamism and Jihadism in Italy. Hudson Institute, 04. 08. 2008. <https://www.hudson.org/research/9813-islam-islamism-and-jihadism-in-italy>; Thomas Joscelyn: Al Qaeda ally orchestrated assault on US embassy in Tunisia. The Long War Journal, 02. 10. 2012. https://www.longwarjournal.org/archives/2012/10/al_qaeda_ally_orches.php (Letöltések időpontja: 2019. 10. 09.)

³⁰ Lorenzo Vidino: The Evolution of Jihadism in Italy: Rise in Homegrown Radicals. CTC Sentinel, 26. 11. 2013. <https://ctc.usma.edu/the-evolution-of-jihadism-in-italy-rise-in-homegrown-radicals/> (Letöltés időpontja: 2019. 10. 10.)

³¹ Erre példaként a 2009. október 12-én a milánói Santa Barbara laktanyában megkísérelt öngyilkos merénylet hozható fel. Az egyedüli súlyos sérült az elkövető, Mohamed Game volt, akinek két társát a merénylet után elfogták. Lásd Vidino (2013): i. m.

³² TE-SAT 2019: i. m. 19.

³³ Például a Norvégiában élő Krekar molla vezette Rawti Shax (Didi Nwe) nevű hálózat. Lásd Alexander Smith – Claudio Lavanga: 16 ISIS-Linked Suspects Held in Europe-Wide Sweep: Italy Officials. NBC News, 12. 11. 2015. <https://www.nbcnews.com/storyline/isis-uncovered/16-isis-linked-suspects-held-europe-wide-sweep-italy-officials-n461931> (Letöltés időpontja: 2019. 10. 02.)

zajló iraki konfliktusban, mind pedig a szíriai és a líbiai harcokban részt vevő olaszországi muzulmánok száma alacsonynak tekinthető.

A Belügyminisztérium és a terrorelhárítással foglalkozó DCP/UCIGOS nyilvántartása alapján 2011 és 2018 áprilisa között 125-en mentek önként Szíriába, Irakba vagy Líbiába harcolni.³⁴ Közülük 42-en elesetek a harcokban, 24-en visszatértek Európába (ebből 12-en Olaszországba), 30-an még mindig valamelyik konfliktuszónában vannak, a többiekéről pedig jelenleg nincs információ.³⁵ A kiutazóknak több mint a fele az Iszlám Államhoz, kisebb részük a an-Nuszra Fronthoz vagy annak utódszervezeteihez csatlakozott, emellett mintegy tízen a Szabad Szíriai Hadsereg és a kurd YPG,³⁶ 31-en pedig kisebb iszlamista szervezetek (Jaysh al-Islam, Firqat Suleiman el-Muqatila stb.) sorain belül harcoltak, közel egy tucat önkéntesről viszont nincsenek információk. A rendelkezésre álló adatok szerint az önkéntesek közül senki sem hajtott végre terrorcselekményt Nyugat-Európában.³⁷ A jórészt alacsony iskolázottságú és fizikai munkásként dolgozó önkéntesek többnyire Lombardia, Emilia-Romagna, Veneto, Piemont és Lazio régiókból származtak, és a többségük kisebb városokban vagy vidéken élt, nem pedig Rómához vagy Genovához hasonló nagyvárosokban.³⁸ A kiutazókból 55 fő büntetett előéletű volt, mert kisebb bűncselekményeket követtek el (párkapcsolaton belüli erőszak, lopás, rablás, drogkereskedelem, felforgató tevékenység, illegális úton történő belépés az ország területére).³⁹

Az elemzők egybehangzó véleménye szerint az olaszországi radikális iszlamista színtér gyenge és fragmentált. Tény, hogy lelepleződtek olyan csoportok, amelyek a toborzás mellett merényletek elkövetését is tervezték, de általában véve a radikalizálódott egyének vagy az egyes szélsőséges csoportok közötti kapcsolat gyenge és ritkának számít.⁴⁰ Számos szélsőséges éppen azért utazott külföldre harcolni, mert az országon belül nagyon nehezen talált társakat, szimpatizánsokat a militáns eszmékhez.⁴¹

Több oka is van annak, amiért Olaszország vallási indíttatású terrorfenyegetettsége jelenleg alacsonynak tekinthető. Egyrészt Olaszországba nem az 1960-as és az 1970-es években kezdődött el a külföldről történő tömeges bevándorlás, hanem csak az 1980-as évek végén. Az akkor és pár évvel később érkezett bevándorlók gyerekei még csak most érnek felnőttkorba, így egyelőre kevés az olyan úgynevezett 2. generációs bevándorló, aki identitásválsággal vagy olyan súlyos pszichés problémával küszködik, ami fogékonytá teszi őket a szélsőséges vallási irányzatok üzeneteire.

³⁴ A hatóságok által rendelkezésre bocsátott lista nem szerepelteti a 14 év alattiakat. Nyílt források szerint legalább hét gyerek utazott ki hozzátartozók kíséretében háborús övezetbe. Lásd Francesco Marone – Lorenzo Vidino: *Destination Jihad: Italy's Foreign Fighters*. 11. International Centre for Counter-Terrorism. 03. 2019. <https://icct.nl/wp-content/uploads/2019/03/Marone-Vidino-Italys-Foreign-Fighters-March2019.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 09. 23.)

³⁵ Uo. 12., 30.

³⁶ Yekîneyên Parastina Gel – Népvédelmi Egységek.

³⁷ Uo. 8., 26., 28–30.

³⁸ Uo. 15–16.

³⁹ Uo. 20.

⁴⁰ Youssef Zaghba, a London hídnál 2017-ben merényletet elkövető csoport egyik tagja és Anis Amri, a 2016-os berlini karácsonyi vásáron történt támadás elkövetője néhány évig Olaszországban éltek. Elképzelhető, hogy mindketten kapcsolatban álltak olaszországi szélsőségesekkel is, de a merényletek elkövetésekor Amri egy német, míg Zaghba egy londoni radikális csoporthoz tartozott.

⁴¹ Francesco Marone: *Ties that bind: Dynamics of Group Radicalisation in Italy's Jihadists Headed for Syria and Iraq*. *The International Spectator*, 52:3, 2017, 60. DOI: <https://doi.org/10.1080/03932729.2017.1322800>

Másrészt a bevándorlók nem elsősorban a nagyvárosok lakhatási szempontból olcsóbbnak számító külterületén, hanem kisebb településeken telepedtek le, így a számos rossz közbiztonsággal rendelkező városnegyed ellenére nem alakultak ki olyan „gettók”, ahol kedvező táptalajra talált volna a vallási indíttatású radikalizmus.

Harmadrészt a rendfenntartó erők hasznosítják az 1970-es és az 1980-as évek antiterrorista intézkedéseinek tapasztalatait, de emellett az olasz terrorelhárítás munkáját segítik még többek között a terrorellenes jogszabályok megfelelő alkalmazása (például a kitoloncolás), a nyomozati módszerek javulása, a nagy tapasztalattal rendelkező nyomozók és terrorelhárítók munkája, valamint a megfelelő koordináció is.

Végül, a radikális iszlamizmus felől érkező alacsony terrorfenyegetettséghez az is hozzájárul, hogy Olaszország a Szíriában, Irakban és Líbiában az Iszlám Állam ellen folytatott küzdelemben csak alacsony szinten vesz részt.⁴²

A felmérések szerint a megkérdezett bevándorlók közül azonban többen panaszkodnak azért, mert úgy érzik, hogy bevándorlóként nincs szavuk, valamint szerintük a média rossz színben tünteti fel az iszlámot. Az állandó mellőzöttség és üldöztetés érzése mellett egyes városrészek, mint például a milánói Via Padova vagy a római Torpignattara negyed folyamatosan tekinthető szlömösödése – nyomornegyedek kialakulása – szintén melegágya lehet a vallási és a politikai radikalizmusnak. Végül, veszélyforrásnak tekinthető a nagyarányú bevándorlás, a börtönökben történő radikalizálódás, valamint a balkáni országok szélsőségeinek esetleges próbálkozása arra, hogy radikalizálják az Olaszországban élő muzulmánokat.⁴³

4. táblázat *A vallási indíttatású terrorizmussal kapcsolatos incidensek, letartóztatások és ítéletek száma Olaszországban 2006 és 2018 között a TE-SAT adatai alapján (Készítette a szerző)*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összes
Incidensek	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3
Letartóztatások	34	21	9	20	4	13	16	5	11	40	28	26	40	267
Bírósági ítéletek	–	44	20	3	5	4	2	2	2	0	11	23	15	131

A RADIKALIZMUS EGYÉB MEGNYILVÁNULÁSI FORMÁI

Sok más EU-tagállamhoz hasonlóan Olaszországban is jelen vannak olyan Unión kívüli országokban létrejött szeptarartista és szélsőbaloldali terrorszervezetek, amelyek a fogadó országban nem, vagy csak ritkán hajtanak végre merényletet.

A mediterrán országban 2006 és 2018 között a szeptarartista Kurd Munkáspárt és a Srí Lanka-i Tamil Tigrisek, valamint a török marxista–leninista Forradalmi Népi Felszabadítási Párt-Front közül a TE-SAT-jelentések szerint egyedül a Tigriseket vádolták meg terrorcselekmény elkövetésével, ugyanis az említett szervezetek aktivistái sokkal inkább a

⁴² Az olaszok főként a helyi biztonsági erők kiképzésével és logisztikai támogatásával összefüggő feladatokat látnak el.

⁴³ Marone–Vidino: i. m. 5–6.; Dario Cristiani: How Long Will Italy Weather Europe’s Rising Terror Threat? The Jamestown Foundation, 27. 10. 2017. <https://jamestown.org/program/long-will-italy-weather-europes-rising-terror-threat/>; Michele Groppi: The Terror Threat to Italy: How Italian Exceptionalism is Rapidly Diminishing. CTC Sentinel, 04. 05. 2017. <https://ctc.usma.edu/the-terror-threat-to-italy-how-italian-exceptionalism-is-rapidly-diminishing/> (Letöltések időpontja: 2019. 10. 02.)

szélsőséges propaganda terjesztésére, a toborzásra és a terrorszervezet finanszírozásának fenntartására koncentrálnak.⁴⁴ Olaszországban a szeparatista terrorizmussal összefüggő letartóztatások a kurd és a tamil radikálisokhoz kapcsolódnak.

A radikális környezetvédők akciói kapcsán meg kell említeni a Lyont Torinóval összekötő gyorsvasút megépítése elleni tiltakozásul született No TAV⁴⁵ mozgalmat, a tiltakozások központja a francia határ közelében lévő Susa-völgy (Val di Susa). A TE-SAT-jelentések rávilágítanak arra, hogy a minél erőszakosabb kimenetelű akciókban érdekelt anarchisták az elmúlt évtizedben megpróbálták beférkőzni a környezetvédő mozgalmakba, köztük a No TAV-ba is. Mindezzel az volt a céljuk, hogy belerángassák a környezetvédőket egy erőszakos rendszerellenes és globalizációellenes küzdelembe, vagyis a No TAV csak egy újabb platformként szolgált volna az anarchisták számára az állam elleni küzdelemben. Ezért vált a No TAV egy idő után egyre erőszakosabbá, a rongálásra és a gyűjtogatásra helyezve a hangsúlyt. Az elmúlt években ugyan csökkent az anarchisták befolyása a környezetvédő mozgalmakra, mert időközben sikerült kiszorítani a környezetvédő mozgalmakból a legszélsőségesebb elemeket, de a vasútvonal elleni szabotázsakciók nem szüntek meg.⁴⁶ Az országban a radikális állatvédők is követtek el erőszakos akciókat, köztük a határokon átnyúló kapcsolatokkal rendelkező Animal Liberation Front olaszországi aktivistái.⁴⁷ A militáns állat- és környezetvédők akcióit a hatóságok általában nem tekintik terrorcselekménynek.

5. táblázat *A szeparatista terrorizmussal kapcsolatos incidensek, letartóztatások és ítéletek száma Olaszországban 2006 és 2018 között a TE-SAT adatai alapján (Készítette a szerző)*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Összes
Incidensek	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Letartóztatások	0	0	35	0	16	0	6	0	9	0	1	0	2	69
Bírósági ítéletek	–	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3

KONKLÚZIÓ

Olaszországban a terrorizmus napjainkban is jelentős biztonsági kockázati tényezőként van jelen, ugyanakkor a fenyegetettség mértéke és természete jelentősen különbözik a legtöbb nyugat-európai országtól.

A szélsőbaloldali terrorizmussal kapcsolatosan – Görögországhoz és Spanyolországhoz hasonlóan – Olaszországban is megmaradt egyfajta folytonosság az 1970-es és 1980-as éveket illetően. A szélsőbaloldali (anarchista) terrorizmus továbbra is meghatározó tényező a politikai erőszak természetét illetően. Az „ólomévektől” eltérően azonban a jelenkori szélsőbaloldali terrorizmus elsősorban a figyelemfelkeltésre és a politikai üzenet átadására

⁴⁴ Azzal gyanúsítják a Tigriseket, hogy 2010 januárjában egy csomagba rejtett bombát küldtek a Rómában lévő indiai nagykövetségre. Lásd TE-SAT 2011: i. m. 22.

⁴⁵ Treno Alta Velocità – nagy sebességű vasút.

⁴⁶ TE-SAT 2017, 48. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017> (Letöltés időpontja: 2019. 10. 06.)

⁴⁷ TE-SAT 2012, 31. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report> (Letöltés időpontja: 2019. 10. 06.)

koncentrált és nem az emberi élet kioltására, továbbá a napjainkban működő szélsőbaloldali terrorcsoportok ideológiájukból és decentralizált, laza struktúrájukból adódóan kevésbé szervezettek, mint a marxista–leninista csoportok voltak.

A szélsőbaloldalihoz hasonlóan a szélsőjobboldali terrorizmus intenzitása is jelentősen csökkent az „ólomévek” időszakához képest. Kijelenthető, hogy a szélsőjobboldalon a közeljövőben nincs arra esély, hogy az 1970-es és 1980-as évek terrorhullámához hasonló támadások söpörjenek végig a dél-európai országban. Olaszországban napjaink szélsőjobboldali terrorizmusa néhány elszigetelt egyéni akcióban ölt testet, mindamellett az erősödő szélsőjobboldali közeg feltehetően a jövőben is ki fog termelni magából olyan egyéneket és kisebb csoportokat, amelyek gyilkosság és egyéb erőszakos módszerek útján próbálják meg elérni a céljaikat.

Bár a vallási indíttatású merényletek és merényletkísérletek Olaszországban meglehetősen ritkák, az elmúlt közel húsz évben több, elsősorban az interneten radikalizálódott egyén és kisebb csoport akart olyan merényleteket elkövetni, amikor az volt a cél, hogy a támadások minél több halálos áldozatot és sebesültet hagyjanak maguk után. Ugyanakkor az elmúlt évtizedekben lefolytatott nyomozások eredményei azt mutatják, hogy ez idáig a szélsőséges muszlimok Olaszországot nem kifejezetten célpontnak tekintették, hanem sokkal inkább egy olyan országnak, ahol egyrészt önkénteseket lehet toborozni az Európán kívüli konfliktusövezetekbe, másrészt ahol olyan hálózatokat lehet kiépíteni, amelyek a fegyveres erőszak pénzbeli támogatásáért, a szélsőséges propaganda terjesztéséért, illetve a radikálisok kiképzéséért, felkészítéséért felelősek.

Az Európai Unión kívüli nem vallási indíttatású terrorszervezetek működése feltehetően a jövőben is elsősorban a toborzásra és a logisztikai támogatás fenntartására fog koncentrálni, nem pedig a merényletekre.

A szélsőséges állatjogi és környezetvédő mozgalmak a politikai erőszak alacsony szintjét képviselik, tevékenységük nem jelent számottevő veszélyt a biztonságra.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 55^a relazione sulla politica informativa e della sicurezza. Segreteria Generale del CESIS, 2005.
- 56^a relazione sulla politica informativa e della sicurezza. Segreteria Generale del CESIS, 2006.
- Berger, Dominic: *Indonesia's New Anarchists*. Centre Tricontinental, 30. 12. 2013. <https://www.cetri.be/Indonesia-s-new-anarchists?lang=frm>
- Bordonaro, Federico: *The October 2009 Terrorist Attack in Italy and its Wider Implications*. CTC Sentinel, 03. 10. 2009. <https://ctc.usma.edu/the-october-2009-terrorist-attack-in-italy-and-its-wider-implications/>
- Caporale, Giuseppe: *L'Aquila, blitz contro terrorismo neofascista: 14 arresti in tutta Italia*. La Repubblica, 22. 13. 2014. https://www.repubblica.it/cronaca/2014/12/22/news/l_aquila_blitz_contro_terrorismo_neofascista_14_arresti_in_tutta_italia-103478723/
- Chi siamo lettera aperta al movimento anarchico ed antiautoritario. Agence Presse Associative, 2004. http://apa.online.free.fr/article.php?id_article=243
- Cristiani, Dario: *How Long Will Italy Weather Europe's Rising Terror Threat?* The Jamestown Foundation, 27. 10. 2017. <https://jamestown.org/program/long-will-italy-weather-europes-rising-terror-threat/>
- Gattinara, Pietro Castelli – O'Connor, Francis – Lindekilde, Lasse: *Italy, No country for Acting Alone? Lone Actor Radicalisation in the Neo-Fascist Milieu*. Perspectives on Terrorism, Volume 12, No. 6, 2018., 136–149. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/perspectives-on-terrorism/2018/issue-6/a9-gattinara.pdf>

- Global Terrorism Database: Italy. <https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?country=98>
- Groppi, Michele: *The Terror Threat to Italy: How Italian Exceptionalism is Rapidly Diminishing*. CTC Sentinel, 04. 05. 2017. <https://ctc.usma.edu/the-terror-threat-to-italy-how-italian-exceptionalism-is-rapidly-diminishing/>
- Joscelyn, Thomas: *Al Qaeda ally orchestrated assault on US embassy in Tunisia*. The Long War Journal, 02. 10. 2012. https://www.longwarjournal.org/archives/2012/10/al_qaeda_ally_orches.php
- Marone, Francesco: *A Profile of the Informal Anarchist Federation in Italy*. CTC Sentinel, 26. 03. 2014. <https://ctc.usma.edu/a-profile-of-the-informal-anarchist-federation-in-italy/>
- Marone, Francesco: *The rise of insurrectionary anarchist terrorism in Italy*. Dynamics of Asymmetric Conflicts, Volume 8, No. 3, 2015., 194–214. DOI: 10.1080/17467586.2015.1038288
- Marone, Francesco: *Ties that bind: Dynamics of Group Radicalisation in Italy's Jihadists Headed for Syria and Iraq*. The International Spectator, Volume 52, No. 3, 2017., 48–63. DOI: <https://doi.org/10.1080/03932729.2017.1322800>
- Marone, Francesco – Vidino, Lorenzo: *Destination Jihad: Italy's Foreign Fighters*. International Centre for Counter-Terrorism, 2019. <https://icct.nl/wp-content/uploads/2019/03/Marone-Vidino-Italys-Foreign-Fighters-March2019.pdf>
- Relazione sulla politica dell'informazione per la sicurezza 2009. Sistema di informazione per la sicurezza della Repubblica, 2010. www.sicurezzanazionale.gov.it/sisr.nsf/wp-content/uploads/2010/02/relazione-2009.pdf
- Relazione sulla politica dell'informazione per la sicurezza 2018. Sistema di informazione per la sicurezza della Repubblica, 2019. <http://www.sicurezzanazionale.gov.it/sisr.nsf/wp-content/uploads/2019/02/Relazione-2018.pdf>
- Smith, Alexander – Lavanga, Claudio: *16 ISIS-Linked Suspects Held in Europe-Wide Sweep: Italy Officials*. NBC News, 12. 11. 2015. <https://www.nbcnews.com/storyline/isis-uncovered/16-isis-linked-suspects-held-europe-wide-sweep-italy-officials-n461931>
- Steininger, Rolf: *South Tyrol: A Minority Conflict of the Twentieth Century*. Transaction Publishers, New Jersey, 2003.
- Sundquist, Victor H.: *Political terrorism: An historical Case Study of the Italian Red Brigades*. Journal of Strategic Security, Volume 3, No. 3, 2010., 53–68. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.3.3.5>
- TE-SAT 2011. Europol, 2011. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2011-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- TE-SAT 2012. Europol, 2012. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2012-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- TE-SAT 2013. Europol, 2013. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/te-sat-2013-eu-terrorism-situation-and-trend-report>
- TE-SAT 2015. Europol, 2015. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2015>
- TE-SAT 2017. Europol, 2017. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report-te-sat-2017>
- TE-SAT 2019. Europol, 2019. <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/terrorism-situation-and-trend-report-2019-te-sat>
- Vidino, Lorenzo: *Islam, Islamism and Jihadism in Italy*. Hudson Institute, 04. 08. 2008. <https://www.hudson.org/research/9813-islam-islamism-and-jihadism-in-italy>
- Vidino, Lorenzo: *The Evolution of Jihadism in Italy: Rise in Homegrown Radicals*. CTC Sentinel, 26. 11. 2013. <https://ctc.usma.edu/the-evolution-of-jihadism-in-italy-rise-in-homegrown-radicals/>